

SEZAI KARAKOÇ ŞİİRİNDE TELMİH

Bahtiyar ASLAN

Şairin telmihe başvurması, geçmişle, geçmişin büyük birikimiyle, geçmişin metinleriyle diyaloga girmesi anlamına gelir. Gelenekle irtibat kurmak olarak da değerlendirilebilecek olan bu tutum esas anlamını şairin bilincinde bulacaktır. Dolayısıyla bir şiirde ya da bir şairin şiir bütününde telmih veya metinler arasılık araştırması yapmak tek başına anlamlı bir faaliyet olamaz. Bu noktada şairin telmihe ya da metinler arasılığa niçin başvurduğunun belirlenmesi gerekir. Bu, elbette şairin fikrî duruşu, sanat anlayışı, çağını ve geçmişi okuyuşu gibi birtakım belirleyenler göz önünde bulundurularak cevaplandırılabilir bir sorudur.

Şiirin “Tanrı armağanı” olduğuna inanan Sezai Karakoç, şairi *üzerine büyük bir arı oğlu konmuş ağaca benzetir* ve şairin arı oğuluna benzeyen bu kelimeleri *çarmıha gere gere* şiirini yazması gerektiğini ileri sürer. Onun şiirini anlamaya çalışırken *çarmıha germe-çarmıha gerilme* tabirinin anahtar fonksiyonu üstlenmesi gereken tabirlerden olduğunu düşünüyorum. Özelde şiirin, genelde de sanatın büyük bir çileyle beslenmesi yahut büyük bir çileden doğması gerektiğini ileri süren bir tabirdir bu. Öte yandan aynı tabir dolayısıyla sanatçının/şairin eserinin yönü de belirlecektir. Bu tür bir çilenin yönünün dünya olmayacağı kesindir. Tıpkı çarmıha gerilen Hz. İsa’nın yönünün dünya olmadığı gibi. Belki biraz sloganik olacak ama *çarmıha gerile gerile* yazılan şiir, kaçınılmaz olarak mistik/tasavvufi olana, dinî olana doğru yürüyecektir. Nitekim şairin kendisi de; *şiirin kaçınılmaz olarak, eninde sonunda din dünyasına açılaca[ğın]* ileri sürer.

“Manzum veya mensur bir metinde ayet ve hadislerle, çeşitli olaylara, kıssalara, vecize, atasözü vb. kalıplaşmış ibarelere gönderme yapma sanatı...”¹ olarak tarif edilen telmih, Sezai Karakoç’un şiirinde daha çok geçmişe, geçmişin içinde de özellikle peygamberler tarihine yapılan bir yolculukta kullanılan bir ulaşım aracına

1 Mustafa Uzun, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 40, s. 408-409, İstanbul 2011.

tekabül eder. Bu yolculukta doğal olarak şahıslar, olaylar ve metinler birer durak rolü üstlenecektir.

Ahmet Kartal, tenkidî bir çalışmasında telmih tarifıyla ilgili şunları söyler: “*Bedî tabirlerinden olan “telmih”, lügatte “parıl parıl parlatmak” manasına gelir. Konu ile ilgili kaynakların ekseriyetinde ise terim olarak “temsil yolu ile ifade içinde bilinen bir olaya, hikâyeye, çeşitli inanışlara, ayet ve hadislerle vs. işaret etme” sanatı olarak tarif edilmektedir. Hatîb el-Kazvînî’nin Osmanlı medreselerinde altı asır boyunca edebî bilgiler konusunda ders kitabı olarak okutulan *Telhîsu’l-miftâh* adıyla meşhur eserinde de “telmih”, “Bir kıssa veya şiire -onu zikretmeden- işaret edilmesi” (yty: 170) şeklinde açıklanmaktadır. Ayrıca konu ile ilgili Türkçe kaynaklarda da aynı hususa dikkat çekilmektedir. Nitekim Ahmed Cevdet Paşa, *Belâgat-i Osmâniyye*’de “telmih”i, “bir kıssaya yahut bir mesel-i meşhûre işaret olunmaktadır.” (1311: 163) şeklinde tarif etmiştir.”² Yazının devamında kıssa yahut şiir zikredilirse müphemiyetin ortadan kalkacağı, bu yüzden de telmih sanatı yapılmamış olacağı ileri sürülür. Şayet olayın açıkça belirtilmesi telmih sanatı olarak kabul edilirse, yapılan telmih zayıf olduğunu da kabul etmek gerekecektir. Tam bu noktada modern şair ya da yazarın imdadına metinler arasılık yetişmektedir. Hatta ikisini bir ifade etmek üzere “gönderme” terimine de başvurulabilir. Çünkü telmih ve metinler arasılığın sınırlarını çok kesin hatlarla belirlemek mümkün gözüküyor.*

Hz. Musa ve Hızır

Sezai Karakoç, özellikle *Hızır’la Kırk Saat*’te Hz. Musa’ya, onun Hızır’la yaptığı yolculuğa ve bazı mucizelerine göndermede bulunur. Karakoç’un bahsi geçen eseri, Hz. Hızır’ın yoldaşlığında peygamberlere ve onların yaşadığı devir ve coğrafyaya doğru yapılan bir yolculuğu konu edinir. Bu noktada *telmih* ya da *metinler arasılık* farklı bir anlam kazanır. Telmih ya da *metinler arasılık* vasıtasıyla geçmişe ve peygamber kıssalarına, kıssalardan haber veren -başta *Kur’an-ı Kerim* olmak üzere- metinlere yapılan bu yolculuk, *Diriliş* düşüncesi göz önünde bulundurulduğunda geleceği inşa etmede bir süreç olarak yorumlanmaya müsait bir hâl alıyor. Bir tür geriye doğru adım atarak hızlanmayı ifade ediyor. Öte yandan Karakoç’un bu kıssaları şiirle yeniden gündeme taşımalarının gerisinde, kıssaları ve içerdikleri anlamı güncellemenin yanı sıra, onları diri tutma, okunur kılma çabası da söz konusu olabilir. Çünkü günümüze doğru gelindikçe, *Kur’an* kıssalarının hayatımızdan neredeyse tümüyle çekildiği görülmektedir. Karakoç, şiirin imkânlarıyla bu anlatıları tazelemek, belki tercüme yoluyla kaybolan lirizmi yeniden ve olabildiğince kazandırmak istemektedir.

Hz. Hızır’ın adı *Kur’an-ı Kerim*’de geçmez ancak müfessirler Kehf suresinde anlatılan kıssanın Hz. Hızır’la ilgili olduğu görüşündedirler. Surede anlatılan kıssa-

2 Ahmet Kartal, “Türk Edebiyatında Belâgat Çalışmaları ve “Tezâd” ve “Telmih” Sanatlarına Eleştirel Bir Bakış”, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, cilt: 16, sayı: 1, 2007, s. 413-428.

ya göre; Hz. Musa, “genç adamı” ile iki denizin birleştiği yere doğru bir yolculuğa çıkacağını ve oraya ulaşmaya kararlı olduğunu söyler. Beraberce yola çıkarlar ve iki denizin birleştiği yere vardıklarında yanlarına azık olarak aldıkları balığı (bazılarına göre kurutulmuş balıktır) bir kenarda unuturlar. Balık da kendine bulunduğu bir yoldan denize kaçar. Hz. Musa, “genç adamı”na, yemek için azığı getirmesini söylediğinde “genç adam”, olup biteni hatırlar ve önceden bunu Hz. Musa’ya söylemeyi unuttuğu için üzüntüsünü dile getirir. Hz. Musa, aradıkları yerin orası olduğunu söyler ve geriye dönerler. Burada kendisine Allah tarafından “rahmet ve ilim” verilmiş olan salih bir kul ile karşılaşılır. Hz. Musa, bu kişiye sahip olduğu ilmi kendisine de öğretmesini ister. Söz konusu kişi, Hz. Musa’ya iç yüzüne vâkıf olamayacağı bir takım olaylar yüzünden kendisiyle beraber olmaya tahammül edemeyeceğini söylese de bu arkadaşlık bir şartla kabul edilir. Bu şarta göre olaylarla ilgili o kişi açıklama yapmadığı sürece Hz. Musa ona soru sormayacaktır. Hz. Musa’nın bu şartı kabul etmesi üzerine yolculuk başlar. Hz. Musa’nın yeni arkadaşı önce bindikleri gemiyi deler, arkasından bir çocuğu öldürür, son olarak da uğradıkları bir kasabada, kasaba halkının kendilerini misafir etmek istememelerine rağmen yıkılmakta olan bir duvarı tamir eder.

Bu her üç olayda da Hz. Musa, arkadaşına neden böyle davrandığını sorar. Bunun üzerine arkadaş; “Ben sana benimle beraber olmaya sabredemezsin demedim mi?” der ve Hz. Musa’nın özür dilemesi üzerine ilk iki olayda yola devam etme kararı alır. Ancak üçüncüde ayrılmaları gerektiğini söyler. Ayrılırken de bu üç hadisedeki davranışlarının sebeplerini anlatır, yaptığı işleri Allah’ın emriyle yaptığını söyler. (Bu kısma için bkz. *Kur’an-ı Kerim*, 18/60-82).

Ben öğrettim Musa’ya eşyanın ötesini

Şarapsız tütünsüz metafiziği

Köpeği

Yoksulu duvarımı yıkarak koruyan benim

Balıkçının kayığını delerek

(Gün Doğmadan, 190).

Hz. Hızır, Hz. Musa’ya sabredip bekleyemediği olayların iç yüzünü yani hikmetini de anlatır. Buna göre Hızır’ın batırdığı gemi, denizde çalışan yoksul kimselelere aittir. Hızır, onu kusurlu bir hâle getirerek gemileri zapt eden zalim bir padişahın korumuştur. Öldürülen çocuğun annesi ve babası inanmış kimselerdir. Hızır, çocu-

ğu, onları azgınlığa ve kâfirliğe sevk etmesinden korktuğu için öldürmüştür. “Rab-
lerinin onlara, bu çocuğun yerine temizlikte daha ileri, merhametçe daha duygulu
bir çocuğu vermesini diledik.” Duvara gelince, bu duvar şehirdeki iki yetim çocu-
ğundu. Duvarın altında, onlara ait bir define vardı. Babaları da temiz bir adamdı.
“Rabbin, onların ergenlik çağına gelmelerini ve definelerini çıkarıp elde etmelerini
diledi. Bunları kendiliğimden yapmadım.”

Karakoç, bu kıssada geçen olayların Hz. Musa için çok daha farklı bir anlamı
olduğunu düşünmektedir. Hz. Musa, olayların hikmetini öğrenmekle kalmamış, bu-
radaki hikmeti kendi hayatına uyarlamıştır:

*Öğretmeseydim duvarını devirerek yoksulu kurtarmayı
Çıkartabilir miydi Musa
Mısır'dan İsrail'i
Delmeseydim bir yoksulun övüncü kayığını
Geçebilir miydi Musa
Kızıldeniz'den İsrail'i
Bir vuruşta on pınar
Çıkartabilir miydi çakmak kayalarından
Öldürmeseydim hiç acımadan
Gözünün önünde o çocuğu
Bütün suçsuz çocukların katili
Firavun'u boğar mıydı daha yeni kurumuş bir deniz*
(Gün Doğmadan, 203-204)

Şair, andığı hemen hemen bütün peygamberlerin mucizelerine ya göndermede
bulunur yahut metinler arasılık vasıtasıyla onları söz konusu eder. Hz. Musa'nın
asasının ejderhaya dönüşmesi, sağ elini koynuna sokunca parlaması, Tih Çölü'nde
kavminin susuz kalması üzerine asasıyla kayadan on iki adet pınar akıtması,
Kızıldeniz'i ikiye bölüp kavmini karşıya geçirmesi gibi mucizelere farklı şiirlerde
gönderme vardır. Ancak bu göndermeleri önemli kılan şeylerden biri Karakoç'un
mucizelere yeni yorumlar getirmesidir. Başka bir ifadeyle mucizelerin metnini
farklı okumalara tabi tutmasıdır.

*Musa'yla büyücüler karşı karşıya geldi
İsrail ve Mısır karşı karşıya geldi
Kızıldeniz bir ceylan derisi gibi gerildi
Kurumuş da olsa ağaçta
Bir can vardı ki*

*O camı canlandırmayı
Musa'nın eli bildi
Ve ağaç cıvayı yendi
İnanç yendi bilgiyi*

(Gün Doğmadan, 239).

Bu alıntıda Karakoç'un, Hz. Musa'nın asasıyla Firavun'un sihirbazlarını yenmesi mucizesini *ağacın cıvayı, inancın bilgiyi yenmesi* olarak yorumlamasına dikkat çekmek isterim. Bu, çağdaş bir okumadır ve tarihe yapılan yolculuğun asıl anlamı da buradan yükselir.

Hz. İsa ve Meryem

Sezai Karakoç'un şiirlerinde kendisine çok sık gönderme yapılan isimlerden biri Hz. Meryem'dir. Hz. Meryem, bilindiği gibi Davut Peygamber'in soyundan gelen İmran'ın kızıdır. İmran ve eşinin çocukları olmamaktadır. Bunun üzerine, Allah'a yalvararak çocukları olması durumunda onu mabede bağışlamayı vaat ederler. Hz. Meryem dünyaya gelince de bu vaat gereğince onu Zekeriya Peygambere teslim etmişlerdir. “*İmran'ın karısı şöyle demişti: Rabbim! Karnımdakini azatlı bir kul olarak sırf sana adadım. Adağımı kabul buyur. Şüphesiz (niyazımı) hakkıyla işiten ve (niyetimi) bilen sensin.*” (*Kur'an-ı Kerim*, 3/35). “Rabbi Meryem'e hüsnü kabul gösterdi: Onu güzel bir bitki gibi yetiştirdi. Zekeriyya'yı da onun bakımı ile görevlendirdi. Zekeriyya onun yanına, mabede her girişinde orada bir rızık bulur ve “Ey Meryem, bu sana nereden geliyor?” der; o da, “Bu Allah tarafındandır. Allah dilediğine sayısız rızık verir.” derdi.” (*Kur'an-ı Kerim*, 3/37). Hz. Meryem, 15 yaşındayken *Kur'an*'da adı geçen (Yâsin/20) Yusuf Neccar ile nişanlanmıştır. Fakat onunla evlenmeden Cebrail tarafından üflenerek gebe kalmıştır. “Meryem onlarla kendi arasına bir perde çekmişti. Derken biz ona ruhumuzu gönderdik de o, kendisine tastamam bir insan şeklinde göründü.” (*Kur'an-ı Kerim*, 19/17). “Meryem ona hamile kaldı. Bunun üzerine onunla (karnındaki çocukla) uzak bir yere çekildi. Doğum sancısı onu bir hurma ağacına (dayanmaya) sevk etti. Keşke, dedi, bundan önce ölseydim de unutulup gitseydim” (*Kur'an-ı Kerim*, 19/22-23).

*Yankı yapan kutlu kadın muştı sana
Bir meleğin bir sözünden gebe kalan kutlu kadın
Ayrılığın şiddetinden gebe kaldın
Aydınlığın artışından oldu İsa*

(Gün Doğmadan, s. 196).

Görüldüğü gibi bu mısralarla Karakoç, ayetlerle anlatılan kıssaya göndermede bulunuyor ve bir bakıma kıssanın yaşandığı yere ve tarihe doğru bir yolculuğa çıkıyor. Bu aynı zamanda okurunu da bu yolculuğa davet etmek demektir. Ancak burada Karakoç, kıssanın içinde kendi sanatının sıçramalarından bir örnek veriyor ve gebeliğin sebebi olarak *ayrılığın şiddetini* gösteriyor. Şüphesiz bu, en basit ifadeyle telmihin güncellenmesi, yeni ve çağdaş bir yorumudur. Buradan hareketle şairin, *Kur'an* kıssalarının başı sonu belli bir olay anlayışı içinde dondurulmasına karşı çıktığı sonucuna varabiliriz. Çünkü gerçekten de *Kur'an* kıssaları farklı çağlara, farklı şeyler söyleyen anlatılardır. Karakoç, gerçekte bir yaklaşmanın neticesi olarak meydana gelen gebe kalmayı *ayrılığın şiddetine* bağlayarak akli devreden çıkarmış oluyor. Çünkü vahyin gerçeğinin söylediği ile aklın gerçeğinin söylediği burada çelişir gibi gözükmektedir. Şair, böylece vahyin gerçeğini aklın gerçeğine tercih ettiğini de ortaya koymuş oluyor. Ancak konumuz açısından asıl önemli olan, telmih taşıdığı anlamın yenilenmesidir. Yani şair, kendinden öncekilerin de telmihte bulunduğu kıssa ve ayetlere göndermede bulunurken, yepyeni bir anlamın peşinde koşarak telmihi güncellemiş oluyor. Telmih güncellenmesi demek, onun yaşayabilirliğine katkıda bulunmak demektir. “Ey Meryem! Allah seni seçti; seni tertemiz yarattı ve seni bütün dünya kadınlarına tercih etti.” (*Kur'an-ı Kerim*, 3/42) buyrulan Meryem, birtakım yorumlara göre ilham vasıtasıyla gebe kalmıştır. Karakoç’un ilhama inanan bir şair olması Meryem’i “kutlu kadın” diye anmasının sebeplerinden biri olarak gösterilebilir. Ama bunun esas sebebi onun seçilmişliğinin ayetle bildirilmesidir.

Hız. Meryem’e doğumdan sonra iffetsizlik isnadında bulunulmuş ve buna da kundaktaki çocuk konuşarak cevap vermiştir. Çünkü Hız. Meryem’e doğum sonrası üç gün oruç emredilmiştir ve bu orucun rükünlerinden biri de konuşmamaktır.

*Üç gün yüce bir oruçla borçlandırıldın
En çok konuşman gerektiği anda
Ayzmaların aynasında boy gösteren
Dışbudak ormanı gibi azgın bir kalabalık
Önünde o ulu konuşmanı yapacakken
Bir yaratış susmasına adandın
Yalnız işareti serbest bırakan
Doğurman cinsinden bir oruca borçlandın*

(Gün Doğmadan, 196).

Aynı şiirde Hz. İsa'nın mucizelerinden biri olan çocukken konuşmaya işaret eden mısralar da vardır:

*İşte o vakit çocuk doğuran kelime geldi
Doğmadan konuşmayı öğrenen insan geldi
O doğmadan seninle konuşan bir erdi*
(Gün Doğmadan, 195).

Kıssaya göre, Hz. İsa, beşikte konuşarak annesinin masumiyetine şahitlik etmiştir. *Kur'an*'da da bu hususa işaret eden ayetler vardır: “*Beşiğinde de, yetişkinliğinde de insanlara hitap edip onlarla konuşacak, salih insanlardan olacaktır.*” (*Kur'an-ı Kerim*, 3/46). “*Düşün ki: sen beşikte iken de, yetişkin iken de insanlarla konuşmuştun.*” (*Kur'an-ı Kerim* 5/110). Ayrıca *Meryem* suresinde bu kıssanın 16. ayetten 36. ayete kadar ayrıntılı bir şekilde anlatıldığını biliyoruz. Bu ayetlere göre, Hz. Meryem doğurduktan bir süre sonra çocuğu da alarak kavmine getirir. İnsanların ona çocukla ilgili sorular sorması üzerine o da beşikteki çocuğu işaret eder ve Hz. İsa onlarla konuşmaya başlar: “Bunun üzerine Meryem çocuğu gösterdi. Onlar; “Biz beşikteki bir çocukla nasıl konuşuruz?” dediler. (Allah'ın bir mucizesi olarak) İsa şöyle dedi: “Şüphesiz ben Allah'ın kuluyum. O bana kitap verdi ve beni bir peygamber yaptı. Beni, nerede olursam olayım mübarek kıldı. Hayatta bulunduğum müddetçe namaz kılmamı ve zekât vermeme emretti. Beni anneme hürmetkâr kıldı. Beni zorba ve isyankâr yapmadı. Doğduğum gün, öleceğim gün ve dirileceğim gün selam ve emniyet benim üzerimedir.” (*Kur'an-ı Kerim*, 19/29-33).

Karakoç'un Hz. Meryem ve İsa'ya bu kadar sık göndermede bulunmasının gerisinde; “(Ey Muhammed!) *Kur'an*'daki Meryem kıssasını da an (insanlara anlat). Hani o, ailesinden ayrılarak (evinin veya mescidin) doğu tarafında bir yere çekilmişti.” (*Kur'an-ı Kerim*, 19/16) mealindeki ayetin olduğunu da düşünüyorum. Çünkü böylelikle bu kıssayı anlatmanın bir peygamber sünneti olduğunu görüyoruz. Sezai Karakoç, farklı münasebetlerle Hz. Meryem ve Hz. İsa'ya göndermelerde bulunur. Ancak yoğun olarak Hz. İsa'nın babasız olarak dünyaya gelmesi ve bu olay etrafında yaşananların bir telmih unsuru olarak kullanıldığını görüyoruz. Hz. Meryem, iffeti ve sabırla örnek bir kadın olarak çağa takdim edilir. Hz. İsa ise bu hadisenin dışında bazı mucizeleri ve ahir zaman peygamberini haber veren, müjdeleyen yanılla konu edilir. Aşağıdaki mısralar bunun sadece küçük bir örneğidir:

*Ve İsa'dan yükselen
Havariyyun'da yankı yapan
Gelecek dönemin Mekke çağrısı*
(Gün Doğmadan, 228).

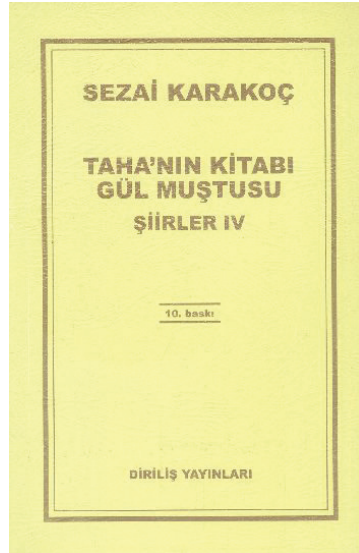
Ve Hazret-i Muhammed

Aslında Hızır'la tarihe, coğrafyaya ve metinlere doğru çıkılan seyahatin en temel amacı, tek menzili bellidir. Bu yolculukta *Kur'an*'da adı geçen hemen bütün peygamberlere; hatta *Kur'an*'da kıssalarıyla yer alan başka isimlere de -mesela Ashab-ı Kehf'e- uğrar. Bu durakların hepsi birer işaret taşı gibi ondan haber vermektedir. *Gül Muştusu*'nda mesela şu mısraların anlamı basamak basamak ona doğru yükselmektedir:

Sen beni gönderdin
Gülün muştusunu vermek için
İsa'nın doğumunu yaz gibi
Yahya'nın sesini kış gibi
Zekeriya'nın ürpertisini
İnsanlara
Bir bahar aşısı gibi
Taşımak için
Gülün muştusunu vermek için
Sen beni gönderdin

(Gün Doğmadan, 198)

Gül Muştusu'nda yer alan "Ses" şiiri, baştan sona Hira Mağarası'nda Hz. Peygamber'e ilk vahyin gelişine göndermedir. *Hızır'la Kırk Saat*'te otuzuncu bölüme kadar diğer peygamberlere ve onların mucizelerine göndermeler vardır. Sonraki bölümlerde yoğun bir şekilde Hz. Muhammed'e, onun hayatı ve mucizelerine gönderme yapıldığını görüyoruz. Bu bölümlerde lirizm de doruğa ulaşmıştır. 31. bölümde Hz. Muhammed'in Şakkul Kamer mucizesi anlatılır. Bu mucize, Hz. Peygamberin risaletinden sekiz yıl sonra, Hz. Kureyş'in ileri gelenlerinin bir araya gelerek ondan peygamberliğini ispatlayacak bir mucize göstermesini istemeleri üzerine gerçekleşmiştir.

*Bize ayı böl dediler
Ayı böl bizi inandır dediler*

*Ayı yerde ölçen
Büyücülerden
Bir dürbün dağı kurmadan
Ay ayrılır
Ay akar
İncir yaprağından süt gibi
İki elimize*

*Ay savaş gömleğidir
Yırtılır kılıcımızın ucundaki
Bir hız buğusundan*

(Gün Doğmadan, 251).

32. bölüm ise Miraç mucizesine hasredilmiştir. Onu takip eden bölümde ise Hz. Peygamber'in doğumu esnasında gerçekleşen olaylar söz konusu edilir.

*Sütunlar çökse ne dersiniz
Save gölü kurusa
Ne dersiniz
Sönmez ateş sönse*

(Gün Doğmadan, 266).

Sonraki bölümlerde ise Hira'da ilk vahyin gelişin takip eden olaylar; Bedir, Hendek, Uhut, Huneyn gazaları ve Mekke'nin fethi; Mekke'den Medine'ye hicret, hicret esnasında Sevr mağarasında yaşanan dostluk ve mucize anlatılır.

Sonuç Yerine

Sezai Karakoç, özellikle *Hızır'la Kırk Saat* adlı eserinde, geçmişe ve geçmişin yaşandığı coğrafyaya bir yolculuk yapmayı denemiş, bu yolculukta kendisine yol arkadaşı olarak da Hızır'ı seçmiştir. Bunun okuyucu açısından da anlamı tamı ta-

mına budur şüphesiz. Eseri okuyan her insan, Hızır'ın yoldaşlığında aynı yolculuğa çıkacaktır. Bu, belli ki Karakoç'un da hedeflediği bir sonuçtur. Karakoç, yaşadığı çağın insanının hakikatten koparıldığını ve bir tür ölümlle öldürüldüğünü düşünmektedir. Bu ölümden kurtuluşun çaresi geçmişteki olaylar ve metinlerde gizlidir. Karakoç, telmih, gönderme ya da metinler arasılik yoluyla geçmişteki metinlerle çağının insanının bir ilişki kurmasına çalışmakta daha doğrusu ona unuttuklarını hatırlatmak için savaşmaktadır. Bu çalışmada özellikle üç büyük peygamberin hayatına, devirlerine ve mucizelerine yapılan göndermeleri tespit etmeyi, bu göndermelerin *Kur'an*'daki izlerini sürmeyi hedefledik. Başka bir hedefimiz de Karakoç'un hadiselerle veya metinlere getirdiği yorumları anlamaktı. Metinde yer yer bunlara işaret edildi.

Bu çalışma bize telmih ve metinler arasıliğin sınırlarının muğlak olduğunu düşündürdü. Dolayısıyla Karakoç'un şiirindeki göndermeleri böyle bir ayrıma tutmanın zorluğuyla karşılaştık. Öte yandan telmihin bir olayı, bir metni örterek mi, yoksa aydınlatarak mı şiire taşımak olduğunun izahının yapılmasının güçlüğüne fark ettik. Çünkü göndermenin hedefine ulaşmadığı yerde telmihten ya da metinler arasılikten söz edilemeyeceği aşikârdır. Bu çalışmada zikrettiğimiz hadiselerin hemen hepsi gelenek içinde kuşaktan kuşağa aktarılan bilgilerdi. Mesela; *Bir meleğin bir sözünden gebe kalan kutlu kadın* mısrası seküler bir topluma, kutsalla bağlarını koparmış insanlara hiçbir şey söylemez. Yani bir şeyin üstünü örtmez ya da açmaz. Burada telmihten söz etmenin imkânı da yoktur. Karakoç'un şiirlerinde olayı olduğu gibi anlatmaya çalışmasının, yani telmihten çok metinler arasıliğe başvurmalarının gerisinde de bu tehlikenin yattığı düşünülebilir. Son olarak, yaşadığı çağda kutsalla ilişkisini kesen insanları yeniden kutsala bağlamaya çalışan şairin, tarihin içine doğru yaptığı yolculuğa şiirle çıkması son derece anlamlıdır.